

Образложение

на Одлуката за висината на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложености во Република Северна Македонија и за изложености кон други земји

(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 175/22)

Со редовната квартална оцена на системските ризици, што ги вклучува податоците за првиот квартал на 2022 година, вклучително и најновите показатели, се оцени дека е потребно **да се воведе стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија, во висина од 0,5%. Оваа мерка ќе почне да се применува од 1 август 2023 година, што обезбедува доволно простор за приспособување на банките и за постепено формирање на заштитниот капитален слој без негативни ефекти врз солидната кредитна поддршка за економијата.**

Воведувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија се прави заради натамошно јакнење на финансиската стабилност во услови на постепено зголемување на системските ризици. Со воведувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот се делува превентивно и се прави натамошно зајакнување на капиталната сила на домашните банки, што е во основата на отпорноста на банкарскиот сектор на ризици.

Народната банка на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: Народната банка) го врши оценувањето на цикличниот системски ризик и ја утврдува висината на противцикличниот заштитен слој на капиталот (ПЗСК) за изложеностите во Република Северна Македонија преку анализа на основниот и на дополнителните показатели за системскиот ризик. Основен показател што се користи за утврдување на висината на стапката на ПЗСК за изложеностите во Република Северна Македонија е отстапувањето на соодносот меѓу кредитите одобрени на нефинансискиот сектор од земјата и бруто домашниот производ од неговиот долгорочен тренд. Доколку отстапувањето е над 2 процентни поена, тоа е сигнал за воведување стапка на ПЗСК за изложеностите во Република Северна Македонија поголема од нула. Заради сеопфатна анализа на системскиот ризик, Народната банка, согласно со европските стандарди, зема предвид и други показатели, како што се показателите за финансиските пазари, отпорноста на банкарскиот систем, домашната економија, пазарот на недвижности и слично. Анализата на дополнителните показатели е подеднакво важна, бидејќи ги открива другите извори на ризици, што не се директно поврзани со динамиката на кредитниот циклус, а може да ја поттикнат цикличната природа на кредитниот ризик.

Според најновите оценки, заклучно со крајот на првиот квартал на 2022 година, основниот показател и натаму е во прифатливи рамки,

односно стапката на кредитите и натаму е под нејзиниот долгорочен тренд. Кредитната активност на банките од почетокот на годината умерено забрза, што во поголем дел произлегува од растот на кредитите на корпоративниот сектор. Ова позитивно придонесува за одржување на ликвидноста на корпоративниот сектор во услови на сè повисоки цени на енергентите и на примарните производи, со што се зголемуваат потребите за финансирање.

Во сегментот на домаќинствата, кредитната поддршка се одржува на стабилно ниво од околу 8% на годишна основа. Сепак, стапката на раст на станбените кредити е висока и подолг период е на нивото од околу 14%, со што станбените кредити и натаму имаат поголем придонес во растот на кредитирањето на населението од близу 60%. **Истовремено, забрзува и растот на цените на недвижностите, при што еден дел од трансакциите со недвижности се финансирани и со кредити.** Портфолиото на станбени кредити е здраво и со највисок квалитет и засега нема знаци за остварување на кредитниот ризик, но неизвесниот макроекономски амбиент ги нагласува ризиците за следниот период.

Главен извор на ризици од окружувањето е војната во Украина, што во зависност од времетраењето и интензитетот на геополитичкиот шок, може да ги влоши перспективите за домашната економска активност и за инфлацијата. Ова негативно би се одразило врз работењето на компаниите и врз животниот стандард и куповната моќ на населението, што би можело да влијае врз способноста за редовно отплаќање на кредитните обврски. Кредитниот ризик претставува материјално најзначаен ризик на којшто е изложен домашниот банкарски сектор. Од исклучителна важност е, особено во тековниот контекст, неговото соодветно вреднување и обезбедување ниво на капитал што ќе обезбеди покриеност на евентуалните неочекувани кредитни загуби.

Со воведувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот се делува превентивно за спречување и за намалување на системските ризици, при првични знаци на нивно постепено зголемување во одделни сегменти и дополнително се јакнат заштитните механизми на банките за апсорбирање на потенцијалните шокови.

Билансите на банкарскиот сектор упатуваат на здрави основи, што се потврдува и со редовните стрес-тестови коишто покажуваат дека банките се отпорни на можни шокови. Капиталните позиции на банките се стабилни со стапка на адекватност на капиталот од околу 17%. Квалитетот на кредитното портфолио засега е добар со стапка на нефункционални кредити којашто е на нивото од околу 3%, што е пониско од претпандемичното ниво. Профитабилноста на банките е на солидно ниво, што значи дека банките имаат доволно интересен потенцијал за исполнување на капиталните барања, вклучително и за исполнување на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот од 0,5%. Се очекува дека банките, како и досега, претпазливо ќе ги планираат своите капитални потреби и ќе им дадат приоритет на зачувувањето и на натамошното јакнење на капиталните позиции, соодветно со преземените ризици во работењето.

Народната банка ќе продолжи со внимателно следење на системските ризици, при што, како и досега, стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот ќе се преоценува на редовна квартална основа.